

VERKIEZINGSPROGRAMMA 2022-2026

FM
De Fryske Marren

THÛS YN DE FRYSKE MARREN

‘Vrijheid blijheid’ is sinds mensenheugenis het motto van de bewoners van Fryslân, vanuit de overtuiging dat blijheid alleen kan bestaan als iedereen vrij is. Wij streven dus evenzeer naar de vrijheid van een ander als naar die van onszelf.

Vrijheid om te zijn wie je bent en dat te laten zien. **We leven in solidariteit.**

Vrijheid om je eigen leven, je eigen omgeving vorm te geven. **Van onderen op.**

De besluitvorming zo dicht mogelijk bij de mensen waar het om gaat.

Vrijheid om te **wonen waar je wilt wonen**. We willen dat onze jongeren de keuze hebben om in hun eigen omgeving te kunnen wonen.

Vrijheid van zicht, van uitzicht. **De ruimte is ons goud.**

Vrijheid van eigen taal en cultuur. We wonen in een prachtig land, in een prachtige groene omgeving, met een heerlijke ruimte om ons heen.

Geniet van het leven in onze mooie gemeente!

De Fryske Marren

INCLUSIEF

In de weer voor alle inwoners van De Fryske Marren.

FNP staat voor Friese Nationale Partij. Fries Nationaal betekent dat wij de belangen van Fryslân en de Friezen behartigen. Iedereen die in Friesland woont is in onze ogen een Fries, maakt niet uit waar je geboren of getogen bent. Wij zijn er voor iedereen.

Vanzelfsprekend hebben plattelandsregio's vaak dezelfde belangen. Daarom werkt de FNP samen met andere regionale partijen in landelijk en Europees verband. Landelijk is dat de OPNL (Onafhankelijke Politiek Nederland), een platform van onafhankelijke regionale partijen. De OPNL (eerder de OSF, 'Onafhankelijke Senaats Fractie') heeft één zetel in de Eerste Kamer.

In Europees verband is dat de EFA (Europese Vrije Alliantie). De EFA streeft naar maximale zelfbeschikking voor de volkeren en regio's in Europa. Ze zitten op dit moment met 12 mensen in het Europese Parlement.

VAN ONDEREN OP

Besluitvorming graag zo dicht mogelijk bij de mensen.

De FNP vindt dat de politiek (te) ver van de inwoners af staat. De politiek moet meer naar de mensen/dorpen toe. De Fryske Marren beslaat een heel groot gebied, met heel verschillende wensen.

De FNP denkt aan drie belangrijke zaken: laten we beginnen met jongeren. Bijvoorbeeld bij belangrijke onderwerpen werken met jongerenpanels. Daarnaast denken we aan Deelraden. En ten derde zijn wij ook voor het vormen van 'tafels': groepen van belanghebbenden, van voor- en tegenstanders, wie maar een rol in de zaak heeft, om specifieke problemen van onderen op aan te pakken.

De gemeente moet bereikbaar blijven voor alle burgers, zowel digitaal als op papier. Niet alle mensen hebben digitale middelen of zijn digitaal ervaren. Drempels om in contact te komen met de gemeente moeten worden weggenomen.

Deelraden kunnen worden gevormd op basis van de geografie binnen onze gemeente-grenzen. Ze kunnen gevraagd en ongevraagd adviezen geven aan de gemeenteraad over alles wat haar gebied betreft.

De jongerenpanels en zogenaamde 'tafels' worden gevormd op basis van thema's, bijvoorbeeld over hangplekken, warmtenetten of veenweideproblematiek. Een initiatief daartoe kan van onderen opkomen, maar ook door de gemeente worden opgezet. Aan zulke tafels doen alle belanghebbenden mee, om te beginnen plaatselijke bedrijven en bewoners. Dat geeft tegelijk de garantie dat de winst die met het oplossen verkregen wordt in de gemeente blijft. Verder schuiven aan de hand van het thema ook natuurorganisaties en energicoöperaties en alle mogelijke andere voor- en tegenstanders aan. Die tafels worden gesteund door de gemeente.

Voordat mensen kunnen deelnemen, moeten ze informatie hebben. Veel mensen lijken zich afgekeerd te hebben van de overheid en het nieuws en lezen de kranten niet meer. We willen iedereen graag bereiken en zorgen dat iedereen mee kan doen. En dat ieders stem wordt gehoord. De gemeente kan daaraan ook een bijdrage leveren. Denk aan andere communicatiemiddelen om inwoners te informeren zoals de digitale schermen in supermarkten.

BLIJ MET EIGEN TAAL, CULTOOR EN EVENEMENTEN

Brûk dyn memmetaal, blinder!

Laten we samen op onze taal en cultuur passen, die moet vrij en ongehinderd kunnen worden gebruikt. Cultuur in de brede zin van het woord stimuleert creativiteit en zorgt voor verbinding. Daarom moet deelname hieraan laagdrempelig zijn. Met gemeenschapszin kan dat doorgaan. Veel verenigingen maken gebruik van dorpshuizen/wijkcentra, samen dragen ze zo bij aan de leefbaarheid. De FNP wil de dorpshuizen en verenigingen steunen.

Onze gemeente is rijk aan cultuur en sport. De gemeente bevordert het gebruik daarvan. In die cultuur willen we het Frysk eigene actief stimuleren, zoals Iepenloftspullen, toneel en Friese sporten. De FNP is voor een fors jaarlijks bedrag.

Het Fries is in De Fryske Marren een levende taal, dat we graag zo houden en zelfs willen verbeteren. Dat vraagt continu aandacht en actie, ook van de gemeente. De gemeente neemt die verantwoordelijkheid en stimuleert waar ze kan, vooral in het onderwijs. Voor onze kinderen zijn brede samenwerkingsscholen van belang voor het geven van goed onderwijs. Meertaligheid (Nederlands, Fries, Engels) maakt daar onderdeel van uit.

Voor taal- en cultuuroverdracht zijn verhalen belangrijk. Wij willen graag een groot project waarin van met name ouderen de verhalen worden opgetekend in de regionale taalvarianten. De gemeente breidt het Fries in haar eigen organisatie verder uit. Zo kunnen de sociale media en de gemeentelijke website flink verbeterd worden wat het Fries aangaat. De jongeren zitten op de sociale media en gebruiken daar het Fries, de gemeente benadert hen daar dan ook in de eigen taal. De jongeren geven hier het goede voorbeeld.

Tenslotte: evenementen worden vooral door vrijwilligers georganiseerd. Die worden overspoeld met regels. De FNP wil minder regels voor evenementen.

De cijfers uit de Taalatlas 2020 zijn duidelijk: 60-70% van de inwoners van De Fryske Marren heeft het Fries als moedertaal, 80-90% verstaat het. Maar het Nederlands is een geduchte concurrent. Het Fries kan vaker gebruikt worden in De Fryske Marren. Contact met bewoners bij voorkeur in het Fries, dus:

- op elke pagina van de gemeentelijke website een Fries welkom of andere uitnodiging.
- de 25 meest bezochte pagina's van de gemeentelijke website tweetalig, dus ook helemaal Fries.
- personeel op het gemeentehuis, vooral ook de receptie, begint in het Fries.
- voor nieuw personeel geldt als voorwaarde dat ze Fries kunnen verstaan, of dat zo snel mogelijk leren.

De gemeente bevordert cultuur en evenementen en het Fries zoveel mogelijk, bijvoorbeeld:

- steun voor dorpshuizen en verenigingen.
- subsidie voor Friese cultuurprojecten. Zoals genoemd graag een groot project waarin van met name ouderen de verhalen worden opgetekend in de regionale taalvarianten zoals het Lemsters, Gaasterlands, Jousters en dergelijke. Daarmee worden zowel de eerdere cultuur als de daarbij gebruikte taal en uitspraak bewaard en doorgegeven.
- infopanelen in dorpen en stad over geschiedenis en cultuur met minstens 50% Fries.
- Fries langs de openbare weg, onder bruggen, op gebouwen en zo, als de kans zich voordoet bij vervanging, promotie, verkiezingen, enz.
- promotie van tweetalige peuterspeelzalen en drietalig basisonderwijs bij scholen en ouders.
- stimulering (ook financieel) van het vak Fries en Fries als voertaal in alle vormen van onderwijs.

DE RUIMTE IS ONS GOUD

Passen op de ruimte en de natuur die we hebben.

Laten we voorzichtig omgaan met de ruimte en de natuur die we hebben. We zijn daarom voor initiatieven die leiden tot het stimuleren van circulaire landbouw, behoud van de natuur, bloemrijke bermen, boomwallen, enz. We hebben ook een opdracht om duurzamer te worden: zo denken wij bijvoorbeeld aan aquathermie, monovergisters, kleine windmolens en alles dat bijdraagt om de uitstoot van CO2 te verminderen. We zijn tegen het gebruiken van gewasbeschermingsmiddelen door burgers en boeren, die de gezondheid van de leefomgeving aantasten.

Om het buitengebied ruim te houden moet het zo veel mogelijk gevrijwaard blijven van industrie, grote vakantieparken, woningbouw en zonnepanelen. We willen de horizon vrij houden.

De grutto is het ultieme symbool van onze laagliggende weilanden. We steunen het Aanvalsplan SKRIES.

Wij zijn tegen ingrepen die schade veroorzaken aan de eigenheid van het IJsselmeer, zoals nieuwe grote zandwinprojecten.

Laat ons ook de duisternis hoeden. De FNP wil dat een lichtbeleidsplan wordt gemaakt, zodat lichthinder van bijvoorbeeld reclame kan worden beperkt. De FNP dringt erop aan dat de gemeente zich blijvend actief inzet om de lichthinder van de windmolens in de Noordoostpolder en IJsselmeer te beperken.

Wij danken ons landschap aan onze voorouders. Mede door de boeren is Friesland een welvarende provincie geworden. Maar de schaalvergroting en productie tegen een zo laag mogelijke kostprijs hebben, blijkt nu, te veel gevolgen die onacceptabel zijn. Veel boeren zoeken wel naar andere wegen, maar de regels veranderen ieder moment. Een lange termijnplan en dus duidelijkheid is juist belangrijk. De FNP wil graag meedenken in de omschakeling. Actueel is de problematiek over het verhogen van de waterstand in het Veenweideprogramma.

De FNP is tegen negatieve effecten van de landbouw. Gewasbeschermingsmiddelen, zoals die bij diverse vormen van akkerbouw worden toegepast, mogen in ieder geval niet worden gebruikt vlakbij woningen of dorpen. Daarom tussen het bouwperceel en woningen een bufferzone inrichten volgens de RIVM-richtlijnen, waarin het verboden is bovenstaande middelen te gebruiken. De FNP zit er bovenop, om het zover te krijgen dat de omwonenden in ieder geval geen gezondheidsschade hebben.

Blij zijn we met de grutto en andere weidevogels, zij zijn afhankelijk van het boerenland. Goed weidebeheer moet deze weidevogels redden. Samenwerking met boeren en natuurorganisaties is belangrijk. Het aanvalsplan SKRIES maakt het voor boeren mogelijk om tot een beter verdienmodel te komen. De FNP vraagt de gemeente te zoeken naar geschikte gebieden in het veen.

We behoeden de ruimte en het vrije uitzicht. Zowel over het land als over het IJsselmeer. Er komen steeds meer obstakels in het zicht. Ruim zicht, dat het oog ongestoord over de streek kan glijden, gunnen we ook aan de generaties die na ons komen.

Het donker is een kernwaarde voor een kwalitatief goede leefomgeving. Lichthinder door bedrijfsgebouwen, reclame, stallen en eventueel straatverlichting willen we voorkomen.

WONEN WAAR WE WILLEN WONEN

Voorrang voor inwoners en Friezen die buiten Fryslân wonen.

De FNP heeft een Aanvalsplan Wonen ontwikkeld om de woningnood aan te pakken. Een Fries Startersmodel voor koopwoningen: voorrang voor inwoners en Friezen die buiten Fryslân wonen. De grond blijft van de gemeente, en de gemeente financiert 30% van de woning mee. Bij verkoop blijft het huis beschikbaar voor de doelgroep.

Huurwoningen: ook weer voorrang voor inwoners en Friezen die buiten Fryslân wonen. Daarnaast moet met spoed worden gebouwd voor specifieke doelgroepen, denk vooral ook aan fatsoenlijke huisvesting voor statushouders en arbeidsmigranten.

Het beleid op het gebied van wonen in Fryslân is vastgelopen. Daar zijn vele oorzaken voor aan te wijzen: de lage rente, te weinig nieuwbouw in de crisis van ongeveer tien jaar geleden, investeerders en tweede woningeigenaren die met veel overwaarde en goedkoop geleend geld ervoor zorgen dat de huizenprijzen omhoog zwiepen.

Het gevolg is woningnood voor starters, voor ouderen, die graag in de eigen gemeenschap blijven in een kleinere woning en ook voor vluchtelingen, voor arbeidsmigranten. De 'woningmarkt' doet voor teveel mensen zijn werk niet.

De FNP heeft daarom het [Aanvalsplan Wonen](#) ontwikkeld:

Uitrollen van het Fries Startersmodel van de FNP:

- Een huisvestingsverordening in onze gemeente;
- Specifiek beleid voor statushouders, arbeidsmigranten en studenten;
- Ontmoedigen van tweede woningbezit en toeristische verhuur;
- Schrapen van de verhuurdersheffing;
- Strakke prestatie-afspraken met de woningcorporatie.

Het Fries Startersmodel uitgelegd:

- Voorrang voor inwoners en Friezen die buiten Fryslân wonen;
- Voorrang voor starters en doorstromers uit een huurwoning;
- De grond blijft van de gemeente;
- De gemeente financiert 30% van de woning mee;
- Bij verkoop blijft het huis beschikbaar voor de doelgroep.

Uiteraard alleen bouw van betaalbare, duurzame woningen. En hierbij wordt ook rekening gehouden met klimaatverandering, dus oog voor de omgeving van woningen. Bijvoorbeeld bomen en groen en opvang voor regenwater in nieuwe woonwijken.

BOUWE NEI AARD, SKAAL EN KARAKTER!

WE LEVEN IN SOLIDARITEIT

Oog voor elkaar.

Jongeren, ouderen, mensen die zichzelf niet goed kunnen redden en mensen met een smalle portemonnee hebben behoefte aan extra aandacht bij alles wat de gemeente doet. De gemeente handelt daar naar: minder bureaucratie, meer tot steun zijn en één aanspreekpunt.

Om te beginnen kunnen de gemeentelijke lasten verdeeld worden over 12 maanden. Net zoals u gewend bent met de hypotheek, de huur of het gas of electra of bij andere abonnementen. Verdelen over 12 termijnen is gewoon beter, juist ook voor de mensen met een kleine beurs.

De gemeente maakt werk van het voorkomen van gezondheidsproblemen van jongeren en ouderen. Het sociale isolement zou opgepakt kunnen worden volgens Friese voorbeeldprojecten. Daarnaast aandacht voor sociale veiligheid en verkeersveiligheid. Bij licht-, geluid- en stankhinder handhaaft de gemeente volgens de normen.

Sociaal isolement of eenzaamheid is volksziekte nummer één onder de ouderen, maar bewoners van alle leeftijden kunnen in die fuik belanden. Eenzaamheid kan zowel tot psychische als lichamelijke problemen leiden. Hoe eerder het probleem wordt herkend en aangepakt, hoe kleiner de schade. De gemeente zoekt uit wat ze kan doen om sociale isolatie te verhelpen en te voorkomen. Er zijn Friese voorbeeldprojecten en denk bijvoorbeeld ook aan een goed sociaal vangnet en de eerder genoemde steun voor dorpshuizen en voor verenigingen.

Een tweede aandachtspunt van de gemeente is de gezondheid. Beweging helpt gezondheidsproblemen te voorkomen of te verminderen. De gemeente kan daartoe zoeken naar meer bewegingsmogelijkheden in de openbare ruimte. Zoals wandel- en fietspaden bij de dorpen, met regelmatig een bankje. Wie weet is een bewegingsparkoers op ijsbanen mogelijk. Ook zou er gezocht moeten worden naar sportmogelijkheden voor jongeren in de open ruimte, een extra kitesurfplaats, skatebanen etc. De gemeente steunt sport en sportverenigingen zoveel mogelijk met voorzieningen en subsidies. Daarbij wordt er op gelet dat alle verenigingen een evenredig deel krijgen. Alle geld moet niet belanden bij een groot complex op één plek.

De FNP is er voor dat sport gratis wordt voor kinderen tot en met 13 jaar.

Iedereen kan in De Fryske Marren zijn wie hij/zij is. Wij zijn met inachtneming van de wetten vrij te doen wat wij willen. Vrijheid gaat met verantwoordelijkheid. We moeten niet alleen voor onze eigen vrijheid zorgen, maar ook voor die van de anderen. We willen dat iedereen zich vrij kan bewegen in de openbare ruimte. Dat iedereen zich in sociaal opzicht veilig voelt bij onze verenigingen en dorpshuizen, op onze sportvelden. De gemeente maakt geen verschil tussen mensen en draagt zorg voor iedereen, laat ons dat als inwoners zelf ook zo doen.

Wij willen dat onze gemeente verkeersveilig is voor onze kinderen, onze kleinkinderen, onze familie, onze burens en voor onszelf. Het verkeer zorgt voor veel frustratie. De gemeente kan ook naar oplossingen kijken, zoals zebrapaden of meer verkeersmaatregelen op drukke wegen. Ook het onderhoud van trottoirs, wandel- en fietspaden moet beter zodat mensen daar geen gevaar lopen. Verbreding van doorgaande fietspaden in verband met E-bikes, scootmobielen en 3-wielige fietsen kan ook op de lijst.

UITDAGINGEN OP KOMST: HET KLIMAAT!

Vermindering CO2

We streven naar een nieuwe economie, naar duurzaam en circulair. Nu wordt de vervuiling niet berekend in de kostprijs, dat moet voortaan wel. Groei staat niet meer voorop, het gaat om beter. Zo lang wij hier wonen hebben wij in Fryslân alles gedaan om de natuur te bedwingen. We hebben ons land bedijkt en sloten en kanalen gegraven om veilig te wonen. We hebben het verkaveld om steeds meer land te kunnen gebruiken. De laatste eeuw hebben wij ons gericht op het meer: meer vruchten van de bouw, meer melk van de koeien. We hebben steeds meer geproduceerd, meer eten, meer huizen, meer machines en steeds groter. Dat moest ook, er kwamen steeds meer mensen.

Maar alles wat we deden voor de kost, landbouw, industrie, handel, was zonder te weten wat het effect op de natuur en het milieu was. De schade is nu zo groot dat het niet meer kan. Het roer moet om. Onze methoden, machines, alles wat we benutten bij de productie van voedsel en goederen moet worden omgebouwd naar inclusief, duurzaam en schoon. In de nieuwe economie is veel werk aan de winkel. We geven het geld niet meer uit aan het oude vervuilende product maar investeren in het nieuwe wat de toekomst heeft en veel werkgelegenheid biedt. Dat geeft kansen om nieuwe, duurzame, circulaire, natuurinclusieve bedrijvigheid te ontwikkelen en te genieten van groene vrije tijd. Een kans ook om daarmee het geld, de verdienste, in de eigen gemeente te houden.

Energietransitie

We streven naar een duurzame en betaalbare energielevering voor alle inwoners, ook voor bewoners van kleine dorpen en buurtschappen. Dus, geen gaswinning in onze gemeente. Minder energie gebruiken staat op nummer één. De gemeente stimuleert het isoleren al jaren en de FNP wil dit vol vaart doorzetten. Het gemeentelijke project Tûk Wenjen is daar onder andere voor opgericht.

Grote dorpen kunnen mogelijk aquathermie gebruiken, op sommige plekken is restwarmte te gebruiken, beide via netwerken. Maar het platteland, kleine dorpen en buurtschappen zijn op dit moment aangewezen op individuele oplossingen, bijvoorbeeld een warmtepomp. Ons oog is op de monovergister gevallen; dat kan voor kleine dorpen en gemeenschappen een goed alternatief zijn. Het is allemaal sterk in ontwikkeling. Misschien komen er meer mogelijkheden, alle opties zullen dan gelijkwaardig worden bekeken.

We willen de energie-omschakeling heel graag zo benutten, dat het geld dat aan energie wordt verdiend in de gemeente blijft en dat zowel bewoners als ondernemers daarvan profiteren. In dat kader denken we aan de energiecoöperaties, omdat je daarmee de participatie van iedereen garandeert. Veel bewoners zullen het isoleren zelf in handen nemen, en op veel plekken zal de warmtepomp moeten worden ingezet. Het zou mooi zijn als via de energiecoöperaties collectieve goedkope inkoop kan worden geregeld. De FNP zoekt net als de gemeente verder naar alternatieven, als iemand een goed idee heeft horen we dat graag.

Veenweide

We sluiten aan bij het advies van de provincie en streven naar een hoger waterpeil in het veengebied in overleg met de bewoners. Onze gemeente bestaat voor een groot deel uit veen. Het waterpeil moet omhoog omdat het veen nu inklinkt en dat levert veel CO₂-uitstoot op.

Sommige inwoners hebben schade aan de fundering van hun huizen vanwege de lage waterstand van de laatste jaren. Niet alleen in de veenweide, overal op veengrond kan dat voorkomen, zo ook in Lemmer. De inwoners hebben problemen waarbij mogelijk gemeentelijke steun nodig is.

De peilverhoging heeft grote impact op de bedrijfsvoering van de boeren die op het veen werken. Ook hier geldt: de boeren zullen naar andere wegen moeten zoeken, en de gemeenschap zal hen op een reële manier moeten steunen bij die omschakeling. Zonder goede prijzen voor hun producten kan de landbouw niet blijven bestaan.

KANDIDATENLIST GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN 2022

1 Gerda de Vries-Suierveld	Joure	17 Auke Bijlsma	Terherne
2 Jan Volbeda	Oudega	18 Wijtze Boomsma	Balk
3 Jeltsje Piersma	Nijemirdum	19 Geert v.d. Schaaf	Langweer
4 Jochum Meester	Sintjohannesga	20 Sibbele Sikkes	Terkaple
5 Remboud v. Iddekinge	Lemmer	21 Piet Salverda	Oudemirdum
6 Wouter Wouda	Joure	22 Janke de Jonge-Kampen	St Nicolaasga
7 Wiebe Hoekstra	Sintjohannesga	23 Gerrit Meinema	Lemmer
8 Sander Mollema	Nijemirdum	24 Hein Boersma	St Nicolaasga
9 Janke de Vries	Doniaga	25 Kees van Strien	Balk
10 Jelmer Quartel	Joure	26 Elly Bouwhuis	Joure
11 Chris van Hes	Joure	27 Jan Westra	St Nicolaasga
12 Auke Swart	Balk	28 Herke Bijker	Ouwsterhaule
13 Baukje Miedema	Mirns	29 Jan Hettinga	Oudehaske
14 Harry de Wolff	Oudehaske	30 Egbert de Jong	St Nicolaasga
15 Durk Durksz	Vegelinsoord	31 Tjepke v.d. Honing	Joure
16 Arjen de Ree	Joure	32 Johannes v.d. Pal	Lemmer

defryskemarren.fnp.frl

[instagram.com/fnpdfm](https://www.instagram.com/fnpdfm)

[facebook.com/FNPDFM](https://www.facebook.com/FNPDFM)

twitter.com/fnpdfm

De Fryske Marren